

Research Paper

Feasibility study of tourism development in the villages of the summer resorts of Maneh and Samalqan CountyZahra toosi rad¹, Aliakbar najafi kani², Alireza khajeshshahkoohi²

1. Master of Geography and Rural Planning. Golestan University. Gorgan. Iran
2. Associate Professor of Geography Department. Golestan University. Gorgan. Iran.

Received: 2021/02/08**Accepted:** 2021/07/21**PP:** 253-268Use your device to scan and
read the article online**Keywords:**feasibility, rural tourism,
summer villages, Maneh and
Samalqan.**Abstract**

Development planners consider tourism activities as a key element of sustainable rural development. Nowadays, rural tourism can create jobs, increase income, and ultimately can bring welfare and improvement of living conditions for villagers. The most important purposes of rural tourism development are economic development, social and spatial development of rural communities. Nowadays, with 200 million employees, tourism accounts for about 8% of total global employment and is one of the five main sources of foreign exchange earnings for tourist countries such as China, Germany, Greece, the Netherlands, Spain, etc. The present study is in applied form and in terms of the method is descriptive-analytical based on field studies. The statistical population of the present study is rural households and the guest population in the villages of Maneh and Samalqan districts which includes 1321 households according to the 2016 census. 266 people were selected as a sample by using Cochran's formula. The questions in the present study were set on the Likert scale and in five grades (very low, low, medium, high, and very high). The reliability of the research tool was obtained by using Cronbach's alpha coefficient for the studied components which are equal to 81%. The extracted data from the questionnaire were analyzed by SPSS software and by utilizing descriptive and inferential tests. In addition, the results of Kendall rank correlation coefficient for the Symmetric variables, economic and physical development indicated a significant relationship up to 99% confidence level. Also, the results of the Friedman mean comparison test illustrate the importance of each of the examined items and explain the significant difference up to 99% confidence level between them. It is worth mentioning that the results of the Kruskal-Wallis test also indicate a significant difference of 99% among the indicators of economic, social, and physical development of the studied villages.

Citation: toosi rad, Z; najafi kani, A; khajeshshahkoohi, A R. (2023). **Feasibility study of tourism development in the villages of the summer resorts of Maneh and Samalqan County**, Journal of Regional Planning, Vol 13, No 49, PP: 253-268.

DOI: 10.30495/JZPM.2021.27294.3850

DOR:

***Corresponding author:** Aliakbar najafi kani

Address: Geography Department. Golestan University. Gorgan. Iran

Tell: +989126841710

Email: alinajafi_1159@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction

Development planners consider tourism activities as a key element of sustainable rural development. Nowadays, rural tourism can create jobs, increase income and ultimately can bring welfare and improvement of living conditions for villagers. The most important purposes of rural tourism development are economic development, social and spatial development of rural communities. Nowadays, with 200 million employees, tourism accounts for about 8% of total global employment and is one of the five main sources of foreign exchange earnings for tourist countries such as China, Germany, Greece, the Netherlands, Spain, etc.

The tourism industry can provide a good platform for investment and, with less reliance on resources, provide an opportunity for less developed countries to stimulate their economic growth to increase production and create job opportunities. Meanwhile, the villages have very favorable and special conditions in accordance with their cultural, social, economic, geographical and natural structure. Because today the visit of farms, orchards, groves, springs, cultural and tourist landscapes of rural settlements is of interest to the guest community and tourists, planning to use them to develop rural tourism is inevitable. Undoubtedly, rural tourism is a reliable source in many developed and developing countries today, which can have a significant impact on increasing the income of villagers. One of the biggest benefits of the rural tourism sector is to create income and increase wages, and consequently to improve the economic situation for the people who work there. Accordingly, the overall purpose of this study is to investigate the capacity of tourism development and provide solutions to develop tourism in mountainous villages.

In this regard, sustainable tourism emerged as the only solution to save nature and human beings. From this perspective, the paradigm of sustainable tourism examines tourism across borders and establishes a triangular relationship with the tourism industry between the host community and its territory on the one hand and the guest community, which is tourists on the other hand and aims to adjust the pressure and crisis between the three sides of the triangle and establish a balance between them for a long time. The mountainous and summer resorts of Maneh and Samalqan, with their many capabilities and diverse geographical landscapes, have suitable potential and actual capabilities for attracting tourists. Numerous waterfalls and springs, beautiful gardens and farms, a quite pleasant climate are some of the tourist attractions of this County. The most important attractions of this area attract many interested people annually. It has been visited for many years by the general public, especially travelers to the holy city of Mashhad. Therefore, comprehensive knowledge, proper planning, and management are essential factors in order to develop rural tourism in the study area.

Methodology

The present study is in applied form and in terms of the method is descriptive-analytical based on field studies. The statistical population of the present study is rural households and the guest population in the villages of Maneh and Samalqan districts. The statistical population of the present study includes tourists and households living in the villages of Kastan, Darkesh, Jowzak, Abeh Mohammadjan, Amned, Shurak, Agh Mazar, Esfidan, and Eslamabad, which includes 1321 households in 2016. Based on this, and by considering the 5% standard error, the required number of samples was determined to be equal to 266 people according to the Cochran formula. The questions in the present study were set on the Likert scale and in five grades (very low, low, medium, high, and very high). The reliability of the research tool was obtained by using Cronbach's alpha coefficient for the studied components which are equal to 81%. The extracted data from the questionnaire were analyzed by SPSS software and by utilizing descriptive and inferential tests.

Results and Discussion

Friedman's mean comparison was also used to explain the obstacles to tourism development and the results of the test show that the highest average rating is for the component of social insecurity in the region for tourists with an average rating of 7.05 and the lowest average rating is related to the

inappropriateness of facilities and health equipment and services with an average rating of 3.68. Also, the results of Friedman's test show that with 99% confidence, it can be accepted that there is a significant difference between the investigated items. Also, the motivation of tourists to travel to the studied villages is investigated. It was found that the examined components show a significant and acceptable difference.

Kruskal-Wallis test was used to compare the level of economic development of villages, and the results of the Kruskal-Wallis statistic were equal to 83.865 and p value = 0.000, which indicates that there is a significant difference in this respect at the confidence level of 99. There is a percentage between villages. The results show that the villages of Abe Mohammad Khan, Jozak and Darkash, as well as Kastan have a more favorable situation than other villages, and the villages of Aghmarz and Shurk do not have a favorable economic situation. Therefore, it can be acknowledged that although all the studied villages have tourist attractions and every year travelers travel to the mentioned villages, but the tourism acceptability of the villages, despite the environmental capabilities and many tourist attractions, do not have the same status. . So that the promotion of economic development indicators under the influence of tourism is different in the studied villages.

In addition to the mentioned cases, the target and studied villages also explain the significant difference with each other up to the level of 95%. In other words, tourism has affected different villages to a statistically acceptable level, and the average ranks of each of the villages indicate the improvement of social and cultural development indicators. It is worth mentioning that the social development of villages in different villages is not aligned with the economic development, and the reasons for this can be found in the variability of cultural and social components on the one hand and the cultural conflict of the host society with the guest society.

Conclusion

The results of Chi-square correlation analysis demonstrated a 99% significant relationship between potential capacities in the villages of the study area with tourism development. In addition, the results of Kendall rank correlation coefficient for the Symmetric variables, economic and physical development indicated a significant relationship up to 99% confidence level. Also, the results of the Friedman mean comparison test illustrate the importance of each of the examined items and explain the significant difference up to 99% confidence level between them. It is worth mentioning that the results of the Kruskal-Wallis test also indicate a significant difference of 99% among the indicators of economic, social, and physical development of the studied villages.

Therefore, it can be concluded that although some villages have a high tourism potential based on studied indicators, some of them are also more vulnerable. Therefore, the endeavor of all local managers and officials towards the comprehensive management of rural tourism development is essential and inevitable.

امکان‌سنجی توسعه گردشگری در روستاهای مناطق بیلاقی شهرستان مانه و سملقان

زهرا طوسی‌راد^۱، علی‌اکبر نجفی‌کانی^۲، علیرضا خواجه‌شاهکوهی^۲

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گلستان، گرگان، ایران.
۲. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه گلستان، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گلستان، گرگان، ایران.

چکیده

برنامه‌ریزان توسعه از فعالیت‌های گردشگری به عنوان رکن اصلی توسعه پایدار روستایی یاد می‌کنند. امروزه گردشگری روستایی می‌تواند سبب ایجاد اشتغال، افزایش درآمد و در نهایت رفاه و بهبود وضعیت معیشتی روستاییان شود. مهمترین هدف توسعه گردشگری روستایی، توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع روستایی است. در حال حاضر گردشگری با بیش از ۲۰۰ میلیون نفر شاغل، حدود ۸ درصد از کل اشتغال جهانی را در بر گرفته و یکی از پنج منبع اصلی درآمد ارزی حدود پنجاه کشور گردشگرپذیر بویژه چین، آلمان، یونان، هلند، اسپانیا و... است. تحقیق حاضر از نوع کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی و میدانی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر خانوارهای روستایی و جامعه مهمان در روستاهای مانه و سملقان می‌باشند که بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ شامل ۱۳۲۱ خانوار می‌باشند. تعداد نمونه‌ها با استفاده از فرمول کوکران ۲۶۶ نفر انتخاب شدند. سوالات مورد بررسی در تحقیق حاضر در طیف لیکرت و به صورت پنج درجه‌ای (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) تنظیم گردید. پایایی ابزار تحقیق نیز با استفاده از ضریب آلفای کرون‌باخ برای مولفه‌های مورد بررسی تحقیق برابر با ۸۱ درصد به دست آمده است. داده‌های مستخرج از پرسش‌نامه با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS و با استفاده از آزمون‌های توصیفی و استنباطی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج حاصل از تحلیل همبستگی کای اسکور نشان‌دهنده رابطه معنادار و ۹۹ درصدی بین ظرفیت‌های موجود در روستاهای ناحیه مورد مطالعه با توسعه گردشگری می‌باشند. در ضمن نتیجه تحلیل همبستگی کندال برای متغیرهای متفان شاخص‌های توسعه اقتصادی و کالبدی تا سطح اطمینان ۹۹ درصد رابطه معنادار را نشان می‌دهند. همچنین نتایج حاصل از آزمون مقایسه میانگین فریدمن بیانگر اهمیت هر یک از گویه‌های بررسی شده می‌باشند و تفاوت معنادار تا سطح اطمینان ۹۹ درصد بین آنها را تبیین می‌نماید. شایان ذکر است نتایج حاصل از آزمون کروسکال‌والیس نیز نشان‌دهنده تفاوت معنادار و ۹۹ درصدی بین شاخص‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و کالبدی روستاهای مورد مطالعه می‌باشند.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۳۰

شماره صفحات: ۲۶۸-۲۵۳

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

واژه‌های کلیدی:

امکان‌سنجی، گردشگری روستایی، روستاهای بیلاقی، مانه و سملقان.

استاد: طوسی‌راد، زهرا؛ نجفی‌کانی، علی‌اکبر؛ خواجه‌شاهکوهی، علیرضا (۱۴۰۲). امکان‌سنجی توسعه گردشگری در روستاهای مناطق بیلاقی شهرستان مانه و سملقان، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۱۳، شماره ۴۹، مردادشت: صص ۲۵۳-۲۶۸.

DOI: 10.30495/JZPM.2021.27294.3850

DOR:

نویسنده مسئول: علی‌اکبر نجفی‌کانی

نشانی: دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه گلستان، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گلستان، گرگان، ایران

تلفن: ۰۹۱۲۶۸۴۱۷۱۰

پست الکترونیکی: Alinajafi_1159@yahoo.com

مقدمه

گردشگری روستایی باعث افزایش فرصت‌های شغلی، افزایش درآمد و در نهایت رفاه و ارتقاء کیفی زیستی مردم می‌گردد. پویایی اقتصاد گردشگری روستایی در تمامی روستاهای دارای ظرفیت و جاذبه گردشگری امری الزامی است. بسیاری از برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران توسعه فعالیت‌های گردشگری را به عنوان صادرات نامرئی و رکن بنیادی توسعه یاد می‌کنند. زمانی که شرایط ملی یا بین‌المللی اجازه گسترش و توسعه گردشگری بین‌المللی را ندهد، توسعه داخلی به ویژه در مناطق توسعه نیافته و محروم می‌تواند نقش مهمی در توسعه این مناطق داشته باشد. در شرایطی که قرن بیستم به پایان رسیده است، هنوز توسعه روستایی با مسایل و چالش‌های متعددی روبرو است، چرا که راهبردهای گذشته در زمینه توسعه روستایی موفقیت آمیز نبوده و نتوانسته مسائلی مانند فقر، اشتغال، بهداشت، امنیت غذایی و پایداری محیط زیست را تأمین کند (Barati, 2019: 4). این مساله باعث شده است که در سال‌های اخیر بار دیگر توسعه روستایی مورد توجه قرار گیرد و نظریه پردازان و برنامه‌ریزان در صدد آن برآیند تا با ارائه راهکارها و استراتژی‌های جدید، از معضلات این نواحی بکاهند. یکی از این راهبردها که اخیراً در اغلب کشورهای جهان مورد توجه قرار گرفته و حتی در برخی از این کشورها به اجرا در آمده و نتایج مثبتی را هم به همراه داشته است گردشگری روستایی است. گردشگری جایگاه خاصی در اقتصاد کشورهای پویا داشته و نقش موثری در ارتقاء ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بخصوص در کشورهای رو به توسعه ایفا می‌کند (Amiri et al, 2020: 97). صنعت توریسم می‌تواند زمینه مناسبی را برای سرمایه‌گذاری فراهم سازد و با اتکای کمتر به منابع، فرصتی را در اختیار کشورهای کمتر توسعه یافته برای تحریک رشد اقتصادی خویش در راستای افزایش تولید و ایجاد فرصت‌های شغلی قرار دهد. در این میان روستاها متناسب با ساختار فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، محیط جغرافیایی و طبیعی خود دارای شرایط بسیار مطلوب و ویژه‌ای می‌باشند. با توجه به اینکه امروزه بازدید از مزارع، باغات، بیشه‌زارها، چشمه‌سارها، چشم‌اندازهای فرهنگی و توریستی سکونتگاه‌های روستایی مورد توجه جامعه مهمان و گردشگران است، برنامه‌ریزی برای استفاده بهینه آنها در راستای توسعه گردشگری روستایی امری اجتناب‌ناپذیر است.

شهرستان کوهستانی و ییلاقی مانه و سملقان با دارا بودن قابلیت‌های فراوان و چشم‌اندازهای جغرافیایی متنوع دارای توان‌های بالقوه و بالفعل مناسبی برای جذب گردشگر می‌باشند. آبشارها و چشمه‌سارهای متعدد، باغات و مزارع زیبا، آب و هوای بسیار مطبوع از چشم‌اندازهای توریستی آن به شمار می‌آیند. جاذبه‌های بسیار مهم این ناحیه، هر سال علاقه‌مندان بسیاری را به سوی خود جذب می‌کند. سالیان درازی است که عموم مردم بویژه مسافران مشهد مقدس از آن استفاده می‌کنند و به این منطقه سفر می‌کنند. لذا شناخت جامع، طراحی و مدیریت صحیح در راستای توسعه گردشگری روستایی امری ضروری می‌باشد. براین اساس تحقیق حاضر با بررسی و تبیین عوامل مهم توسعه گردشگری سعی دارد با در نظر گرفتن رفاه نسل‌های حال و آینده، بهبود کیفیت زندگی و بالاخره ارتقاء سطح رفاه اقتصادی و اجتماعی و ایجاد محیط زیست سالم روستایی در ناحیه مورد مطالعه را مورد توجه قرار دهد. با توجه به مسائل مذکور سوالات اساسی تحقیق به شرح زیر مطرح می‌گردد:

- ۱- مهم‌ترین چالش‌های گردشگری روستایی در روستاهای مورد مطالعه چه می‌باشند؟
- ۲- راهکارهای کلیدی به منظور حل مسایل گردشگری در نواحی روستایی کدامند؟

پیشینه تحقیق و مبانی نظری

توسعه پایدار گردشگری روستایی به مثابه توسعه درون‌زا، توسعه متعادل و متوازن و توسعه همه‌جانبه می‌باشد. بدیهی است که توسعه درون‌زا متکی بر منابع محلی بوده و توسعه متعادل نیز به کاهش نابرابری‌های محیطی توجه دارد. در دیدگاه توسعه پایدار نه تنها نیازهای بازار مورد توجه است، بلکه نیازهای جامعه و محیط زیست طبیعی نیز مورد توجه و تأکید قرار می‌گیرد. بر اساس بیانیه برلین (۱۹۹۷)، گردشگری باید به طریقی توسعه یابد که به جامعه محلی سود برساند، اقتصاد محلی آن را تقویت کند، نیروی کار محلی را به استخدام در آورد و در چارچوب پایداری اکولوژیکی، مواد محلی، تولیدات کشاورزی محلی و مهارت‌های سنتی را مورد استفاده قرار دهد. برای تضمین جریان منافع به جامعه محلی، مکانیسم‌ها شامل سیاست‌ها و قوانین باید مطرح شوند. فعالیت‌های گردشگری باید ویژگی‌های اکولوژیکی و ظرفیت‌های محیط محلی را مورد توجه قرار دهند و همه تلاش‌ها باید برای توجه کردن به شیوه زندگی سنتی و فرهنگ‌ها صورت گیرد (Jabari & Abdoli, 2019: 73).

توسعه پایدار گردشگری فرایندی است که با کیفیت زندگی جامعه میزبان، تأمین تقاضای بازدیدکنندگان و به همان نسبت محافظت منابع محیطی طبیعی و انسانی در ارتباط است و متولیان گردشگری باید برای نسل‌های آینده از جاذبه‌ها و سرمایه‌های طبیعی و تاریخی به همان اندازه که به آنها ارث رسیده است باقی بگذارند و این مسئولیتی بنیادی در توسعه پایدار گردشگری محسوب می‌گردد (NajafiKani & najafi, 2021: 71., Safar Abadi & Ahmad Pour, 2019: 228).

شایان ذکر است که توسعه گردشگری روستایی در نواحی کوهستانی معمولاً به صورت خانه‌های دوم متجلی می‌گردد. جانستون (۱۹۸۸) معتقد است که خانوارهای ثروتمند ساکن در نقاط دیگر، این خانه‌ها را خریداری و یا اجاره می‌کنند. معمولاً این گونه خانه‌ها در نواحی روستایی قرار دارند و برای مقاصد تفریحی استفاده می‌شوند و به آنها خانه‌های آخر هفته و خانه‌های تعطیلات نیز می‌گویند. خانه‌های دوم بخشی از صنعت گردشگری محسوب می‌شوند که هدف از آن استفاده و معرفی منابع طبیعی، فرهنگی، تاریخی و دیگر ظرفیت‌های موجود در منطقه به گردشگران به منظور ایجاد زمینه‌های توسعه گردشگری است که خود سبب ایجاد کسب و کار در نواحی روستایی می‌گردد. همچنین می‌توان اذعان نمود که خانه‌های دوم می‌تواند به‌عنوان یک محصول بالقوه سبب ارتقاء سطح جامعه در صنعت گردشگری شود (Pearece, 1989: 49). خانه‌های دوم اثرات اجتناب‌ناپذیری در زمینه‌های متعدد به خصوص شاخص‌های کالبدی- فضایی و اقتصادی به همراه خواهد داشت که برای بررسی بیشتر به نتایج تحقیق برخی از محققین در جدول زیر اشاره می‌گردد:

جدول ۱. پیشینه پژوهش

پژوهشگر	عنوان	نتایج تحقیق
دادورخانی و محمدزاده، ۱۳۹۱	تحلیل تطبیقی نظرات سهام‌بران در خصوص اثرات گردشگری خانه‌های دوم بر جنبه‌های کالبدی- فیزیکی مناطق روستایی	مهم‌ترین پیامد منفی خانه‌های دوم تغییر کاربری اراضی و تبدیل مراتع و باغات به واحدهای مسکونی و تجاری، تغییر چشم‌اندازها و عدم رعایت حریم رودخانه‌ها و ناهماهنگی در بافت کالبدی روستاها است.
عیالی، ۱۳۹۳	ارزیابی نقش گردشگری خانه‌های دوم در تنوع بخشی به اقتصاد روستایی	نتایج تحقیق در دهستان حصار شهرستان آوج، بیانگر وجود تفاوت معناداری در دو دوره زمانی قبل و بعد از ترویج و گسترش خانه‌های دوم در مؤلفه‌های تنوع‌بخشی اقتصاد روستایی است.
خشنود و همکاران ۱۳۹۶	تأثیر گردشگری خانه‌های دوم بر اقتصاد روستایی	گردشگری خانه‌های دوم به‌عنوان عامل مؤثر برای اشتغال‌زایی، افزایش درآمد، افزایش رفاه عمومی روستاییان و در راستای اصول گردشگری روستایی بوده و گسترش این خانه‌ها بدون هیچ نظارت و برنامه‌ریزی می‌تواند موجب بروز مشکلات زیست‌محیطی، اجتماعی و فرهنگی شود.
نجفی‌کانی، ۱۳۹۷	واکوی چالش‌ها فراروی توسعه گردشگری روستاهای ساحلی	در این پژوهش تنگناهای گردشگری در روستاهای ساحلی شهرستان بابلسر با استفاده از تکنیک تحلیل‌عاملی بررسی شد و به چهار دسته اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، نهادی و زیست محیطی طبقه‌بندی گردید. و ضمن ارائه بارعاملی هر یک از متغیرها راهکاری رفع آن نیز تبیین گردید.
متولی و همکاران، ۱۳۹۷	تحلیلی بر عملکرد خانه‌های دوم بر توسعه پایدار روستاهای کوهستانی موردی: بخش چهاردانگه شهرستان ساری	در این تحقیق عملکرد خانه‌های دوم بر توسعه پایدار روستاهای کوهستانی در بخش چهاردانگه شهرستان ساری به خصوص در زمینه اقتصادی و توسعه کالبدی مورد بررسی قرار گرفت.
Visser, G. (2004)	مطالعه خانه‌های دوم در آفریقای جنوبی	در این پژوهش توسعه اقتصادی و همچنین تغییرات کالبدی مناطق گردشگر پذیر مورد مطالعه قرار گرفت.
Vagner, J & Fialova, D. (2011)	پیامدهای گردشگری خانه‌های دوم بر توسعه منطقه ای	در این تحقیق تأثیر گردشگری خانه‌های دوم بر بهبود و ارتقای شاخص‌های توسعه منطقه‌ای مورد مطالعه قرار گرفت
Soto, M.T.R, & Clave, S.A. (2017)	خانه‌های دوم و الگوی چشم- اندازهای شهری در توریسم ساحل دریای مدیترانه	این پژوهش تحولات اقتصادی و کالبدی و تغییرات کاربری اراضی ساحل مدیترانه را مورد بررسی قرار داد. براساس این پژوهش تحولات اقتصادی ناشی از توسعه گردشگری خانه‌های دوم بسیار چشمگیر بوده و نقش حایز اهمیتی در اشتغال‌زایی و افزایش درآمد ساحل‌نشینان داشته است

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۹

انواع تئوری‌ها برای درک واکنش نسبت به گردشگری

چند روش به عنوان چارچوب تئوریک برای درک واکنش مردم نسبت به گردشگری پایدار به شرح زیر وجود دارد که تحقیق حاضر بر مبنای دلبستگی به جامعه مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

- تئوری مبادله اجتماعی^۱

1 - Social Exchange Theory

- چرخه حیات گردشگری^۱

- روش تفکیکی^۲

- شاخص رنجش داکسی^۳

- نظریه هویت^۴

- دلبستگی جامعه^۵

نظریه دلبستگی به جامعه

از موارد مهمی که نگرش جامعه محلی را تحت تاثیر قرار می‌دهد، دلبستگی به جامعه می‌باشد. دلبستگی جامعه منعکس کننده یک ارتباط روانی بین مردم و اشیاء معنی دار و خاص است. مفاهیم مرتبط با دلبستگی مورد استفاده برای ارائه یک درک کلی از رفتار انسان، توسعه یافته و مورد استفاده قرار می‌گیرد. دلبستگی اجتماعی ساختاری پیچیده برای ارزیابی نگرش ساکنان میزبان به سمت جوامع خود است. براساس پژوهش‌های کایل و همکاران (۲۰۰۴)، دلبستگی ساکنان به جامعه خود از طریق مفاهیمی مانند هویت جامعه، وابستگی به جامعه، پیوند اجتماعی در یک جامعه، و پاسخ‌های عاطفی به احساسات در مورد جامعه نشان داده می‌شود (Shaterian, 2019: 101). دیدگاه‌های متفاوت در رابطه بین دلبستگی جامعه و حمایت ساکنان میزبان برای پشتیبانی توسعه صنعت گردشگری فراهم آمده است. به عنوان مثال، برخی از نویسندگان نشان دادند دلبستگی جامعه به طور قابل توجهی توسعه گردشگری را تحت تاثیر قرار می‌دهد. در حالی که در آثار دیگر نویسندگان پیوندی بین دلبستگی جامعه و توسعه گردشگری یافت نشد. بسیاری از دانشمندان از منافع و هزینه‌های درک شده به عنوان متغیرهای واسطه در بررسی نقش دلبستگی جامعه در پیش‌بینی دقیق حمایت از توسعه گردشگری استفاده نموده‌اند. برخی از محققان گزارش کرده‌اند که دلبستگی مثبت جامعه، به طور مستقیم و به طور قابل توجهی تحت تاثیر منافع درک شده قرار دارد و در نتیجه به طور غیرمستقیم حمایت ساکنان را برای توسعه صنعت گردشگری تحت تاثیر قرار می‌دهد. در عین حال چندین تن از پژوهشگران نشان داده‌اند که دلبستگی جامعه تاثیر قابل توجهی در حمایت ساکنان برای توسعه صنعت گردشگری نمی‌گذارد (Najafi kani, 2017: 1768). در نتیجه، این تصور که دلبستگی جامعه در منافع و هزینه‌های درک شده تاثیرگذار است یا نه موضوعی است که به شدت مورد بحث می‌باشد (Khajeh Shahkoochi et al, 2014: 87). نتایج مطالعات لی (۲۰۱۳) نشان می‌دهد که دلبستگی جامعه به طور مستقیم و مثبت با منافع درک شده ارتباط و به طور غیرمستقیم و مثبت با پشتیبانی پایدار توسعه صنعت گردشگری ارتباط دارد. بنابراین، او بیان می‌کند که دلبستگی جامعه می‌تواند به طور مؤثر برای ارزیابی حمایت جامعه محلی از توسعه گردشگری پایدار مورد استفاده قرار می‌گیرد. ساکنانی که دلبستگی بیشتر به جامعه خواهند داشت بیشتر احتمال دارد به حمایت از توسعه گردشگری پایدار بپردازند (Low, 2002: 75; Taye & Sirakaya, 2001: 232). اگرچه یافته‌های تحقیق دلبستگی جامعه بر مزایای درک شده ساکنان میزبان در تضاد با نتایج قبلی مطالعات است، این اختلاف ممکن است با تفاوت‌های مربوط به مراحل توسعه جامعه مورد مطالعه و نگرش ساکنان میزبان توضیح داده شود. علاوه بر این نتایج نشان می‌دهد که منافع درک شده یک اثر واسطه بین دلبستگی جامعه و حمایت برای توسعه گردشگری پایدار است. در بعد ارتباط بین دلبستگی جامعه و هزینه درک شده رابطه‌ای پیدا نشد. بنابراین دلبستگی جامعه یک پیش‌بینی مؤثر از هزینه‌های درک شده از گردشگری پایدار را ارائه نمی‌دهد (Sahebi, 2017: 229).

انگیزه‌ها و تمایل گردشگران

در مطالعات فراغت و گردشگری، "انگیزه" همواره از اهمیت خاصی برخوردار بوده است. "انگیزه سفر" مبحثی عمده در مطالعات گردشگری است و مبنایی برای توسعه گردشگری محسوب می‌شود. محققان زیادی انگیزه را نیروی محرکه فعالیت‌ها می‌دانند. آنها بیان می‌کنند که انگیزه نقطه آغاز مطالعه رفتار گردشگران و فراتر از آن، درک سیستم‌های گردشگری است. درک ویژگی‌های گردشگران برای توسعه گردشگری و شناسایی فرصت‌های جدید این حوزه ضروری است. در واقع برخی از پژوهشگران معتقدند که باید در گام نخست، ویژگی‌ها و انگیزه‌های گردشگران مورد بررسی قرار گیرد تا در ادامه بتوان به ابعاد دیگر نگاه عمیق‌تر داشت. انگیزه به عنوان یکی از مهم‌ترین متغیرها

1- Tourist Life Cycle

2- Segmentation Approach

3- Doxey

4- Identity

5- Community Attachment

6- Kyle et al

برای توضیح رفتار سفر در نظر گرفته می‌شود. درک عوامل انگیزشی که منجر به تصمیمات مسافرت و رفتار مصرف می‌شوند برای گردشگران، جامعه میزبان و برنامه‌ریزان گردشگری بسیار حیاتی است (Ghaderi & Motahar, 2012:28).

مطالعات صورت گرفته کرامپتون (۱۹۷۹؛ دان، ۱۹۸۱؛ ۱۹۷۷؛ کلو سکی، ۲۰۰۲ و کوزاک، ۲۰۰۲) نشان می‌دهند که انگیزه در گردشگری به یک سری نیروهای درونی و بیرونی از قبیل رانش و کشش تقسیم‌بندی می‌شوند. آنها بیان می‌کنند که مدل رانش و کشش یک چارچوب کاری بسیار مفید برای تعیین و اندازه‌گیری نیروهای متفاوت و تأثیراتی است که یک فرد را به انجام مسافرت ترغیب و یا آن فرد را به انتخاب یک مقصد یا جاذبه‌ای خاص وا می‌دارد. تئوری "رانش و کشش" بیان می‌کند که عوامل رانش به منظور توضیح در مورد میل به رفتن به تعطیلات استفاده می‌شوند و این در حالی است که فاکتورهای کشش برای توضیح انتخاب مقصد گردشگر استفاده می‌گردد. بر اساس مطالعات عوامل گریز (رانش) اشاره به نیازها، خواسته‌ها و تمایلات مسافر دارند که یک سری نیازهای ذاتی و نامشهود نیز در این میان وجود دارد که آنها میل به ماجراجویی، پرستیژ، دانش و تعاملات اجتماعی می‌باشند. در مقابل، عوامل (کشش) همراه با مسائل آن مربوط به مقصد گردشگری، جاذبه‌ها و ویژگی‌های آن می‌باشد. لذا، انگیزه کشش سعی دارد که بیشتر جنبه‌های خارجی، وضعیتی و شناختی را در مقایسه با انگیزه‌های فشار که بیشتر ذاتی و مرتبط با جنبه‌های احساسی و درونی هستند را داشته باشد. نگاهی بر مطالعات گذشته یک سری تنوعات را در فاکتورهای انگیزشی نشان می‌دهد (Kurechi, 2007:145).

مطالعات گذشته الگوهای متفاوتی برای انگیزه مسافرت ارائه کردند. هدف الگوهای مزبور این است که به پرسش‌های اساسی مانند چرا مردم به مسافرت می‌روند و یا به صورتی دقیق‌تر، چه عواملی موجب ایجاد انگیزه می‌شود که مردم به مقاصد خاصی سفر می‌کنند، پاسخ داده شود. تفکیک این دو پرسش اهمیت زیادی دارد. در پرسش نخست، مسأله درک روانی مسافر مطرح است، در حالی که در پرسش دوم باید به جنبه‌های جذابیت و کشش مقصد مسافر توجه کرد. در همین راستا تعداد دیگری از محققان بیان می‌کنند که مفهوم انگیزه می‌تواند در دو عامل انگیزه‌های بیرونی و درونی طبقه‌بندی شود (Hall & page, 2001: 124).

انگیزه‌های درونی

انگیزه درونی نشان می‌دهد که افراد تمایل به مسافرت دارند، چون آنها با انجام مسافرت تحریک می‌شوند انگیزه‌های درونی می‌توانند به عنوان میل برای رهایی، استراحت و تمدد اعصاب، شهرت، سلامتی و آمادگی، ماجراجویی و تعامل اجتماعی، با هم بودن خانواده و هیجان دیده شوند (Richards, 2000: 311., Liu et al, 2012: 36).

انگیزه‌های کششی و بیرونی

آنهایی هستند که به وسیله جاذبه‌های گردشگری، مانند امکانات و تسهیلات، تفریح و سرگرمی، مناسب بودن مقصد برای سفرهای خانوادگی، جاذبه‌های فرهنگی، تاریخی، چشم‌انداز طبیعی و سایر جاذبه‌های یک مقصد بیان می‌شوند. کرامپتون در سال ۱۹۷۹ به طبقه‌بندی انگیزه‌ها به ۹ عامل که ۷ عامل آن به عوامل جامعه‌شناختی و ۲ عامل آن به فرهنگ اشاره دارد، پرداخت. عوامل جامعه‌شناختی شامل اطمینان از محیط مادی ادراک شده، بررسی و خودارزیابی، آسایش، امکانات مادی، شهرت یا پرستیژ، بهبود روابط خانوادگی و بهبود تعاملات اجتماعی است. عوامل فرهنگی نیز شامل کسب تجربیات جدید و کسب دانش است (Zaheri et al, 2019:123).

پیامدهای مثبت توسعه گردشگری روستایی

مهمترین هدف توسعه گردشگری داخلی و خارجی، توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق گردشگری است. بسیاری از کشورها کم و بیش به گردشگری توجه دارند زیرا مهمترین تأثیر گردشگری در اقتصاد جهانی، ایجاد درآمد و اشتغالزایی است. این صنعت با ۲۰۰ میلیون نفر شاغل، گردش مالی سالانه‌ی آن به حدود ۵/۴ تریلیون دلار می‌رسد. به بیان دیگر این فعالیت ۸ درصد از کل اشتغال جهانی را در بر می‌گیرد. در هشتاد درصد کشورهای جهان، یعنی در بیش از ۱۵۰ کشور، گردشگری یکی از پنج منبع مهم کسب ارز خارجی است و در ۶۰ کشور دنیا رتبه اول را به خود اختصاص داده است. مسلماً بخش کوچکی از گردشگری را گردشگری روستایی تشکیل می‌دهد که البته سهم مهمی را در اقتصاد مناطق روستایی دارد (Ammi & Vakil Alroaia, 2020:128). توجه به بازده ناخالص و تعداد شغل‌هایی که گردشگری ایجاد کرده بر فواید اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی حاصل از توسعه گردشگری در مناطق روستایی سرپوش خواهد گذاشت. بنابراین فواید حاصل از توسعه گردشگری به طور خلاصه در زیر آورده شدند:

1- Crompton

2- Dann

3- Klenosky

4- Kozak

پیامد مثبت اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی

گردشگری روستایی منبع مهم و جدید ایجاد درآمد برای نواحی روستایی است، بنابراین: توسعه گردشگری روستایی باعث ایجاد مشاغل جدید، حمایت از خدمات محلی و تنوع اقتصادی می‌شود و به ایجاد فرصت‌های چندگانه و جلوگیری از رکود اقتصادی کمک می‌کند. همچنین، سبب افزایش فواید اجتماعی مانند تقویت خدمات محلی، ایجاد امکانات جدید و افزایش روابط اجتماعی در جوامع دورافتاده می‌شود. همچنین، باعث افزایش آگاهی در زمینه فرهنگ‌های محلی و نقش زنان در جوامع سنتی‌تر و دورافتاده‌تر می‌شود (Najafi kani & areki, 2014:268). انگیزه اصلی بسیاری از گردشگران در بازدید از روستا، بهره‌گیری از فضای روستایی است. موفقیت گردشگری روستایی به محیط زیست جذاب بستگی دارد. گردشگری هم درآمد ایجاد می‌کند و هم انگیزه حفظ، حمایت و آبادانی محیط‌زیست طبیعی روستا را ایجاد می‌کند. همچنین، از حفظ و آبادانی فضاهای تاریخی مثل خانه‌های روستایی، باغ‌ها و گردشگاه‌ها حمایت می‌کند و سبب بازسازی ساختمان‌های قدیمی و متروک روستا می‌شود.

پیامد منفی اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی

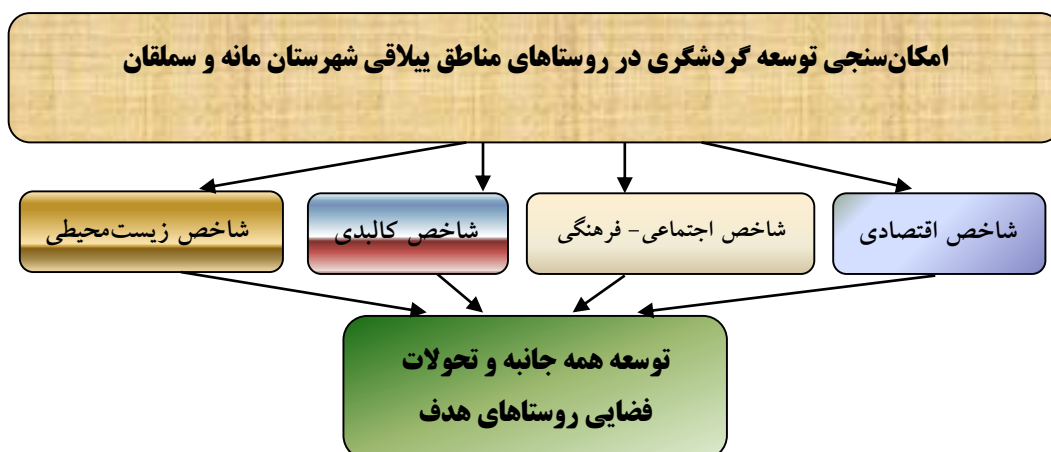
گردشگری در روستا همچنان که درآمدزا است و فرصت‌های شغلی را ایجاد می‌کند، باید به حالت تعادل درآید، زیرا هزینه خدمات عمومی مثل جمع‌آوری زباله، خدمات دارویی و تأمین مخارج پلیس را افزایش می‌دهد و در هزینه‌های توسعه‌ای مانند ایجاد جاذبه‌های توریستی، امکانات و به طور کلی اصلاحات زیربنایی دخالت دارد. همچنین، می‌تواند تأثیرات منفی بر استحکام اجتماعی و فرهنگی جوامع روستایی داشته باشد، به عنوان مثال جرم و جنایت و سایر رفتارهای ضد اجتماعی را افزایش می‌دهد و به خانه سازی تأکید می‌کند. علاوه بر این، باعث ویرانی‌هایی در محیط زیست ساخته دست بشر می‌شود و آلودگی را در مناطق روستایی افزایش می‌دهد. لذا برای جلوگیری از این تأثیرات منفی، باید به کنترل و ادراه صحیح گردشگری توجه شود.

مواد و روش تحقیق

نوع تحقیق کاربردی و روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و میدانی می‌باشد. سوالات مورد بررسی در تحقیق حاضر برای تبیین اثرات گردشگری روستایی در زمینه‌های متعدد در طیف لیکرت و به صورت پنج درجه‌ای (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) تنظیم گردید (شکل ۱). پایایی ابزار تحقیق نیز با استفاده از ضریب آلفای کرون باخ برای مولفه‌های مورد بررسی تحقیق برابر با ۸۱ درصد به دست آمده است. تعداد نمونه جامعه میزبان، خانوارهای ساکن در روستاهای کاستان، درکش، جوزک، آبه‌محمدجان، امند، شورک، آغمزار، اسفیدان، اسلام آباد می‌باشند که وفق سرشماری سال ۱۳۹۵ بالغ بر ۱۳۲۱ خانوار هستند. در نهایت با در نظر گرفتن سطح خطای ۵٪ تعداد نمونه مورد نیاز بر طبق فرمول کوکران معادل ۲۶۶ نفر تعیین گردید. همچنین ۳۰ نفر از گردشگران نیز برای تکمیل پرسش‌نامه به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند (جدول ۲). داده‌های مستخرج از پرسش‌نامه با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS و با استفاده از آزمون‌های توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل و سنجش قرار گرفتند.

جدول ۲. سهم پرسش‌نامه هریک از روستاهای نمونه براساس تعداد خانوارها

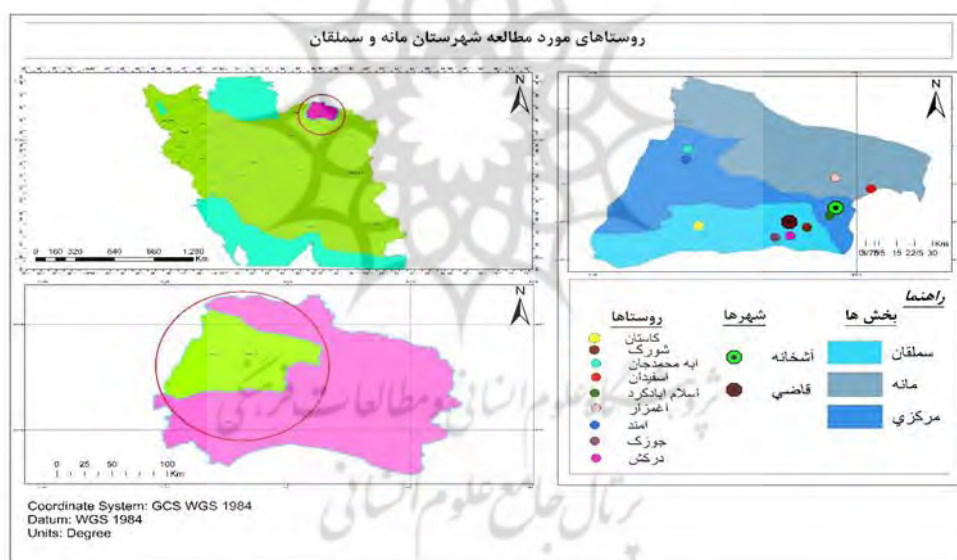
شهرستان	بخش	دهستان	نام روستا	تعداد خانوار	خانوار نمونه
مانه و سملقان	سملقان	قاضی	کاستان	۸۰۳	۴۶
		آلمه	درکش	۱۰۲۷	۶۳
		آلمه	جوزک	۱۸۹	۱۴
	مرکزی	جیرانسو	آبه‌محمدجان	۱۸۹	۱۱
		جیرانسو	امند	۱۱۲۶	۶۶
		حومه	شورک	۱۴۳	۱۲
مانه	اترک	اترک	۴۱۴	۲۵	
	اترک	اسفیدان	۱۲۹	۹	
	اترک	اسلام‌آباد	۳۳۴	۲۰	
کل نمونه					۲۶۶

شکل ۱. مدل مفهومی امکان‌سنجی توسعه گردشگری روستایی

محدوده مورد مطالعه

شهرستان مانه و سملقان به مرکزیت شهر آشخانه در شمال غربی استان خراسان شمالی واقع شده و از شمال و شرق به شهرستان بجنورد، از جنوب به شهرستان جاجرم، از غرب به استان گلستان محدود می‌گردد. فاصله مرکز شهرستان مانه و سملقان تا مشهد مقدس ۲۸۰ کیلومتر و تا بجنورد ۴۰ کیلومتر است (شکل ۲). این شهرستان با مساحت ۴۸۹۸ کیلومتر مربع دارای ۳ شهر، ۳ بخش، ۶ دهستان و ۱۳۳ آبادی است. جمعیت این شهرستان در سال ۱۳۹۰ بالغ بر ۱۰۳۹۴۴ نفر برآورد شده است (Statistical Centre of Iran, 1395).

شکل ۲: موقعیت جغرافیایی روستاهای مورد مطالعه ترسیم: نگارندگان، ۱۳۹۹

بحث و یافته‌های تحقیق

مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که وجود جاذبه‌های گردشگری در یک مقصد مهم‌ترین و موثرترین عامل در جذب گردشگران می‌باشند و دلالت بر توان بالقوه آن مقصد در تبدیل شدن به یک مرکز شگری دارند. همان‌طوری که در جدول شماره ۳ و ۱۴ اشاره شد، عوامل موثر بر میزان جاذبه‌های گردشگری روستاهای مورد مطالعه بررسی گردید و نتایج حاصل از تحلیل همبستگی کای اسکوتر میزان رابطه هر یک از مولفه‌ها با میزان جذب گردشگر را تبیین می‌نمایند و سطوح معناداری هریک از آنها که نشان‌دهنده اهمیت و اعتبارشان در جذب گردشگر می‌باشد، بدست آمده است.

جدول ۳. بررسی فراوانی و میانگین نظرات گردشگران درباره نقاط قوت روستاهای شهرستان مانه و سملقان

میانگین رتبه ای	میزان رضایت از نقاط قوت					مولفه ها
	خیلی زیاد	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	
۳,۳۳	۲	۶	۷	۱۰	۵	تنوع بالای گونه‌های جانوری و گیاهی
۳,۰۶	۳	۵	۱۱	۹	۲	وجود شبکه ارتباطی مناسب
۳,۱۰	۰	۱۱	۱۰	۴	۵	داشتن محیط آرام و بدون سرو صدا
۴,۳۳	۱	۱	۲	۹	۱۷	انگیزه قوی سرمایه گذاران بومی
۲,۶۰	۱	۱۵	۹	۵	۰	وجود فضاهای تفریحی مانند: آبشار، اماکن تاریخی و ...
۳,۴۰	۰	۶	۹	۱۲	۳	توسعه مراکز بهداشتی و خدماتی متنوع برای گردشگران
۳,۵۳	۰	۷	۵	۱۳	۵	تامین امنیت اجتماعی برای مسافران
۳,۴۶	۰	۷	۸	۹	۶	امنیت بالا در اکوپارکها
۳,۲۳	۱	۷	۱۱	۶	۵	میزان کیفیت بالای تاسیسات رفاهی
۳,۵۳	۰	۵	۱۰	۹	۶	بالا بودن روحیه مشارکت

ماخذ. مطالعات میدانی

جدول ۴. بررسی جاذبه‌های گردشگری روستایی در مانه و سملقان با استفاده از آزمون کای اسکوئر یک طرفه

ردیف	مولفه ها	ضریب کای اسکوئر	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	تنوع بالای گونه‌های جانوری و گیاهی	۵,۶۶۷	۹	ns/۰/۲۲۵
۲	وجود شبکه ارتباطی مناسب جهت دسترسی سریع و آسان گردشگران	۷,۸۶۷	۹	*./۰/۴۹
۳	داشتن محیط آرام و بدون سرو صدا	۴,۹۳۳	۹	ns/۰/۱۷۷
۴	انگیزه قوی سرمایه گذاران بومی برای سرمایه گذاری در بخش گردشگری	۳۲,۶۶۷	۹	**./۰/۰۰۰
۵	وجود فضاهای تفریحی مانند آبشار، اماکن تاریخی و غیره...	۱۴,۲۶۷	۹	**./۰/۰۰۳
۶	توسعه مراکز بهداشتی و خدماتی متنوع برای گردشگران	۶,۰۰۰	۹	ns/۰/۱۱۲
۷	تامین امنیت اجتماعی برای مسافران جهت جلوگیری از تخلفات اجتماعی	۵,۷۳۳	۹	ns/۰/۱۲۵
۸	وجود امنیت بالا در پارک‌های روستایی و طبیعی	۶۶۷	۹	ns/۰/۸۸۱
۹	میزان کیفیت بالای تاسیسات رفاهی مانند سرویس بهداشتی، پارکینگ‌ها و امکانات پذیرایی در محل پارک	۸,۶۶۷	۹	*./۰/۴۹
۱۰	بالا بودن روحیه مشارکت مردم جهت ایجاد و گسترش توسعه گردشگران	۲,۲۶۷	۹	ns/۰/۵۱۹

** معناداری در سطح ۹۹ درصد * معناداری در سطح ۹۵ درصد ns: عدم معناداری

برای تبیین موانع توسعه گردشگری نیز از مقایسه میانگین فریدمن استفاده گردید و نتایج آزمون نشان می‌دهد بیشترین میانگین رتبه‌ای به مولفه عدم امنیت اجتماعی در منطقه برای گردشگران با میانگین رتبه ای ۷,۰۵ و کمترین میانگین رتبه‌ای مربوط به نامناسب بودن امکانات و تجهیزات بهداشتی و خدماتی با میانگین رتبه ای ۳,۶۸ می‌باشد. همچنین نتایج حاصل از آزمون فریدمن نشان می‌دهد با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان پذیرفت که تفاوت معناداری بین گویه‌های بررسی شده وجود دارد. همچنین انگیزه گردشگران برای سفر به روستاهای مورد مطالعه مورد بررسی قرار گرفت که مولفه‌های بررسی شده تفاوت معنادار و قابل قبولی را نمایان می‌سازند. (جدول ۵)

جدول ۵. مقایسه میانگین انگیزه جامعه مهمان به روستاهای بیلاقی با استفاده از آزمون فریدمن

مؤلفه ها	آماره فریدمن	درجه آزادی	سطح معناداری
داشتن محیط آرام و بدون سروصدا	۴/۳۵	۷	(**).۰/۰۰۰
وجود تنوع گیاهی و جانوری	۴/۷۰		
چشم اندازهای زیبا و آب و هوای خوب	۳/۰۵		
وجود آبشارهای بسیار زیبا	۳/۸۸		
وجود اماکن تاریخی	۷/۲۲		
تنوع گونه‌های گیاهی و جانوری	۶/۷۰		
دیدار با دوستان و بستگان	۵/۳۰		
وجود خانه‌های دوم	۶/۳۳		

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹، ***: معناداری در سطح ۹۹٪

در ضمن برای بررسی تاثیر گردشگری بر شاخص‌های توسعه اقتصادی روستا از آزمون فریدمن استفاده گردید و مولفه رشد گردشگری تا چه میزان باعث پیشرفت روستاهای پیرامون شده بیشترین میانگین رتبه‌ای ۵,۳۴ را به خود اختصاص داده و در مقابل کمترین میانگین رتبه‌ای مربوط به مولفه‌های گردشگری تا چه میزان باعث ایجاد فرصت شغلی شده است با میانگین رتبه‌ای ۴,۵۱ می‌باشد. شایان ذکر است جاذبه‌ها و زیرساخت‌های توسعه گردشگری نیز با استفاده از آزمون فریدمن سنجیده شده و مولفه‌های بررسی شده تفاوت ۹۹ درصدی را تبیین می‌نمایند و نتایج آماره فریدمن نشان‌دهنده اعتبار و اهمیت هر یک از گویه‌های مندرج در جدول ۶ است.

جدول ۶. مقایسه میانگین شاخص‌های زیست محیطی در ناحیه مورد مطالعه با استفاده از آزمون فریدمن

ردیف	مؤلفه‌ها	آماره فریدمن	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	وجود چشمه‌های در این ناحیه باعث جذب گردشگران شده است.	۴,۰۸	۷	(**).۰/۰۰۰
۲	وجود جنگل‌ها و فضای سرسبز در ناحیه باعث جذب گردشگران شده است.	۴,۳۴		
۳	وجود چشم اندازهای طبیعی زیبا	۴,۷۰		
۴	شبکه ارتباطی مناسب	۴,۴۹		
۵	مناسب بودن امکانات اقامتی و رفاهی برای گردشگران	۴,۲۷		
۶	وجود مسیر پیاده روی و دوچرخه سواری، آمفی تئاتر	۴,۲۸		
۷	نمایشگاه آثار حیاتی و زیست محیطی آبی و خشکی	۴,۸۴		
۸	وجود گونه‌های جانوری و گیاهی	۵,۰۱		

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹، ***: معناداری در سطح ۹۹٪

جدول ۷. مقایسه میانگین شاخص‌های توسعه اقتصادی خانوارهای روستایی با استفاده از آزمون کروسکال والیس

متغیر	نام روستا	میزان رضایت				تعداد نمونه	میانگین رتبه‌ای	Mean rank	آماره کروسکال والیس	درجه آزادی	سطح معناداری
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم						
توسعه اقتصادی	کاستان	۱۶	۱۰	۱۵	۵	۰	۴۶	۱۶۵/۲۵	۸۳,۸۶۵	۸	(**).۰/۰۰۰
	درکش	۲۳	۲۰	۱۰	۷	۳	۶۳	۱۶۹/۱۸			
	جوزک	۶	۴	۱	۳	۰	۱۴	۱۷۳/۱۶			
	آبه محمدجان	۵	۳	۲	۱	۰	۱۱	۱۸۹/۱۲			
	امند	۱۵	۱۰	۵	۲۶	۱۰	۶۶	۱۱۸/۸۹			
	شورک	۰	۱	۲	۴	۵	۱۲	۶۸/۴۶			
	آغمرز	۱	۳	۶	۵	۱۰	۲۵	۷۰/۲۳			
	اسفیدان	۰	۱	۳	۲	۳	۹	۷۵/۵۹			
	اسلام‌آباد	۲	۲	۳	۷	۶	۲۰	۷۹/۱۲			

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹، ***: معناداری در سطح ۹۹٪

همان طوری که در جدول شماره ۷ اشاره شده است برای مقایسه سطح توسعه یافتگی روستاها از لحاظ اقتصادی از آزمون کروسکال والیس استفاده گردید و نتایج آماره کروسکال والیس برابر با ۸۳/۸۶۵ و مقدار $p=0/000$ بدست آمده که بیانگر آن است که از این حیث تفاوت

معنادار در سطح اطمینان ۹۹ درصد بین روستاها وجود دارد. نتایج نشان می‌دهد که روستاهای آبه محمدخان، جوزک و درکش و همچنین کاستان از وضعیت مطلوب‌تری نسبت به دیگر روستاها برخوردارند و روستاهای آغمرز، شورک از وضعیت مطلوبی از حیث اقتصادی برخوردار نیستند. براین اساس قابل ادعان است که اگرچه تمام روستاهای مورد مطالعه دارای جاذبه‌های گردشگری هستند و هر ساله مسافرانی به روستاهای مذکور سفر می‌کنند، اما وضعیت گردشگری روستاها علیرغم توانمندی‌های محیطی و جاذبه‌های گردشگری فراوان، دارای وضعیت مشابهی نمی‌باشند. به طوری که ارتقای شاخص‌های توسعه اقتصادی تحت تاثیر توریسم در روستاهای مورد مطالعه متفاوت است. علاوه موارد مذکور روستاهای هدف و مورد مطالعه از لحاظ اجتماعی نیز با یکدیگر تفاوت معناداری را تا سطح ۹۵ درصد را تبیین می‌کنند. به عبارت دیگر توریسم روستاهای مختلف را تا سطح قابل قبولی به لحاظ آماری تحت تاثیر قراردادده و رتبه‌های متوسط هر یک از روستاها نشان‌دهنده میزان ارتقای شاخص‌های توسعه اجتماعی و فرهنگی است. شایان ذکر است که توسعه اجتماعی روستاها در روستاهای مختلف با توسعه اقتصادی همسو نبوده و دلایل آنرا می‌نوان در تغییرپذیری مولفه‌های فرهنگی و اجتماعی از یک سو و تعارض فرهنگی جامعه مهمان با جامعه میزبان جستجو نمود.

جدول ۸. مقایسه میانگین شاخص‌های توسعه اجتماعی و فرهنگی خانوارهای روستایی با استفاده از آزمون کروسکال‌والیس

متغیر	نام روستا	میزان رضایت					تعداد نمونه	میانگین رتبه‌ای	Mean rank	آماره کروسکال والیس	درجه آزادی	سطح معناداری
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم						
شاخص‌های توسعه اجتماعی و فرهنگی	کاستان	۹	۱۲	۱۳	۷	۵	۴۶	۳,۲۸	۱۵۹/۰۹	۴۸,۹۱۰	۸	۰/۰۱۶ (**)
	درکش	۱۹	۱۵	۱۴	۸	۷	۶۳	۳,۴۹	۱۶۸/۱۱			
	جوزک	۰	۰	۳	۲	۶	۱۴	۱,۳۵	۵۱/۲۰			
	آبه محمدجان	۰	۱	۱	۴	۵	۱۱	۱,۸۱	۵۹/۱۹			
	امند	۱۶	۱۷	۱۵	۱۰	۸	۶۶	۳,۳۴	۱۶۳/۴۵			
	شورک	۵	۳	۲	۱	۱	۱۲	۳,۸۳	۱۶۹/۳۹			
	آغمرز	۱۲	۳	۴	۳	۳	۲۵	۳/۷۲	۱۶۵/۱۹			
	اسفیدان	۳	۲	۳	۱	۱	۹	۳,۸۸	۱۷۱/۲۲			
اسلام آباد	۸	۷	۳	۱	۱	۲۰	۴	۱۸۱/۹۸				

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹، ** معناداری در سطح ۰/۰۱۶ (**)

علاوه موارد مذکور روستاهای هدف و مورد مطالعه از لحاظ اجتماعی نیز با یکدیگر تفاوت معناداری را تا سطح ۹۵ درصد را تبیین می‌کنند. به عبارت دیگر توریسم روستاهای مختلف را تا سطح قابل قبولی به لحاظ آماری تحت تاثیر قراردادده و رتبه‌های متوسط هر یک از روستاها نشان‌دهنده میزان ارتقای شاخص‌های توسعه اجتماعی و فرهنگی است. شایان ذکر است که توسعه اجتماعی روستاها در روستاهای مختلف با توسعه اقتصادی همسو نبوده و دلایل آنرا می‌نوان در تغییرپذیری مولفه‌های فرهنگی و اجتماعی از یک سو و تعارض فرهنگی جامعه مهمان با جامعه میزبان جستجو نمود.

جدول ۹. مقایسه میانگین شاخص‌های توسعه فیزیکی و کالبدی خانوارهای روستایی با استفاده از آزمون کروسکال‌والیس

متغیر	نام روستا	میزان رضایت					تعداد نمونه	میانگین رتبه‌ای	Mean rank	آماره کروسکال والیس	درجه آزادی	سطح معناداری
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم						
شاخص‌های توسعه کالبدی	کاستان	۲۵	۱۰	۶	۳	۲	۴۶	۴,۱۵	۱۸۲/۲۳	۷۹,۱۶۲	۸	۰/۰۰۹ (**)
	درکش	۲۰	۱۵	۱۳	۱۰	۵	۶۳	۳,۵۵	۱۳۱/۱۳			
	جوزک	۰	۲	۳	۴	۵	۱۴	۲,۱۴	۱۰/۱۰۳			
	آبه محمدجان	۲	۱	۰	۵	۳	۱۱	۲,۴۵	۱۰۸/۲۳			
	امند	۲۰	۱۷	۱۱	۸	۱۰	۶۶	۳,۴۳	۱۲۶/۲۹			
	شورک	۱	۳	۱	۲	۵	۱۲	۲,۴۱	۱۰۲/۱۶			
	آغمرز	۲	۳	۵	۷	۸	۲۵	۲,۳۶	۹۵/۰۶			
	اسفیدان	۰	۱	۱	۳	۴	۹	۱,۸۸	۲۹/۰۱			
اسلام آباد	۲	۵	۴	۶	۳	۲۰	۲,۵۵	۱۱۹/۱۱				

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹، ** معناداری در سطح ۰/۰۰۹ (**)

همچنین برای مقایسه سطح توسعه‌یافتگی روستاها از لحاظ فیزیکی و کالبدی از آزمون کروسکال‌والیس استفاده گردید و نتایج آماره کروسکال‌والیس برابر با $79/162$ و مقدار $p=0/009$ بدست آمده که حاکی از آن است که از این حیث تفاوت معنادار در سطح اطمینان ۹۹ درصد بین روستاها وجود دارد.

به نظر می‌رسد که روستاهایی که دارای جمعیت بیشتری هستند از جهت توسعه کالبدی مثل تعریض معابر روستایی، آسفالت معابر، جمع‌آوری سیلاب و هدایت آن به سمت مزارع و بیرون از روستا، درختکاری کنار معابر، جمع‌آوری زباله و دفن در مکان مناسب و ... از وضعیت مناسب‌تری برخوردارند. شایان ذکر است که تهیه و اجرای طرح هادی روستایی در روستاهای پرجمعیت مورد مطالعه مثل آمد، درکش و کاستان موید مطالب مذکور است. در این راستا نتیجه تحلیل همبستگی کندال نشان دهنده رابطه معنادار تا سطح اطمینان ۹۹ درصد بین شاخص‌های توسعه اقتصادی و کالبدی را نشان می‌دهد. به عبارت دیگر روستاهایی که به دلیل وجود گردشگر از وضعیت اقتصادی مناسب‌تری برخوردارند به همان نسبت از وضعیت توسعه فیزیکی و کالبدی بهتری برخوردار هستند (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. بررسی رابطه شاخص‌های توسعه اقتصادی با توسعه کالبدی روستا با استفاده از تحلیل همبستگی کندال

متغیر مستقل	متغیر وابسته	N	آماره کندال	df	سطح معناداری
شاخص‌های توسعه اقتصادی	شاخص‌های توسعه کالبدی و فیزیکی	۲۶۶	۰/۷۶۵	۱	۰/۰۰۲ (**)

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

بی‌تردید گردشگری تأثیر شگرفی در زندگی جوامع روستایی دارد که نمی‌توان آن را نادیده گرفت. گردشگری روستایی می‌تواند سبب ایجاد اشتغال، افزایش درآمد و در نهایت رفاه و بهبود وضعیت معیشتی مردم شود. پویایی اقتصاد روستایی از طریق انواع فعالیت‌های مربوط به تمامی بخش‌های اقتصادی، امری الزامی است. بسیاری از برنامه‌ریزان توسعه از فعالیت‌های گردشگری به عنوان رکن اصلی توسعه پایدار یاد می‌کنند. زمانی که شرایط ملی یا بین‌المللی اجازه گسترش و توسعه گردشگری بین‌المللی را ندهد، توسعه داخلی به ویژه در مناطق توسعه‌نیافته و محروم می‌تواند نقش مهمی در توسعه این مناطق داشته باشد. نتایج حاصل از تحلیل همبستگی کای اسکور بیانگر رابطه معنادار و ۹۹ درصدی بین ظرفیت‌های موجود در روستاهای ناحیه مورد مطالعه با توسعه گردشگری می‌باشد. در ضمن نتیجه تحلیل همبستگی کندال برای متغیرهای متفان شاخص‌های توسعه اقتصادی و کالبدی تا سطح اطمینان ۹۹ درصد رابطه معنادار را نشان می‌دهند. همچنین نتایج حاصل از آزمون مقایسه میانگین فریدمن حاکی از اهمیت هریک از گویه‌های بررسی شده می‌باشند و تفاوت معنادار تا سطح اطمینان ۹۹ درصد بین آنها را تبیین می‌نماید. شایان ذکر است نتایج حاصل از آزمون کروسکال‌والیس نیز نشان دهنده تفاوت معنادار و ۹۹ درصدی بین شاخص‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و کالبدی روستاهای مورد مطالعه می‌باشند. براین اساس به منظور تحقق اهداف تحقیق یعنی توسعه همه‌جانبه گردشگری روستایی پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

- ایجاد زیرساخت‌های مناسب و تشویق و ترغیب سرمایه‌گذاران بخش گردشگری روستایی برای توسعه بوم‌گردی در برخی از روستاهای شهرستان مانه و سملقان

- گسترش ورزش‌های زمستانی مثل پیست‌اسکی حداقل در یکی از روستاهای دارای شرایط مورد مطالعه
- ایجاد زمینه‌های مناسب برای جذب سرمایه‌گذاران به منظور سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری روستایی
- بکارگیری نیروهای متخصص و با تجربه در زمینه ظرفیت‌سنجی گردشگری روستاهای ییلاقی ناحیه مورد مطالعه
- توسعه و تجهیز مسیرهای توریستی و تدوین دفترچه‌های راهنما برای گردشگران و آموزش آنها
- بازنگری در خصوص نحوه توزیع امکانات، خدمات و تسهیلات توریستی و اولویت‌دهی تخصیص مجدد این امکانات به ناحیه مورد مطالعه
- احداث مکانی به عنوان مرکز خرید و فروش محصولات کشاورزی، خانگی و صنایع دستی مردم بومی به گردشگران روستایی
- ایجاد مشاغل و حرف جدید در جهت تنوع بخشیدن فعالیت‌های اقتصاد روستایی
- تقویت همکاری و تعاون بین مردم روستا جهت بهره‌گیری کارآمدتر از فضاهای گردشگری روستایی
- حفاظت از منابع طبیعی و انسانی و جلوگیری از آسیب‌پذیری و آلودگی آب، خاک، هوا، صوتی و آلودگی نما و منظر روستایی
- تلاش مدیران روستایی جهت ساماندهی کاربری‌ها و جلوگیری از تغییرات مخرب کاربری‌های اراضی
- تعریض و بهسازی معابر، همراه با بلوارکشی مسیر، بازنگری و اصلاح طرح هادی روستایی
- مدیریت مواد زاید و دفع اصولی و بهداشتی فاضلاب و زباله‌ها در سطح روستا و اراضی پیرامونی آن.

References

1. Ammi, F and Wakil Alroaia, Y., (2020). The Analysis of Factors Influencing on Developing Desert Tourism Based on Health Tourism, Case Study: Maranjab Desert. Quarterly scientific journal of Regional Planning. Issue.39, PP.125-140.
2. Amiri, F., Sirajuddin, R and Baqeri Mahdi, M.H., (2019). Identifying the factors affecting tourism marketing and presenting an appropriate model of ecotourism and rural tourism, case study: Hormozgan Province. Quarterly scientific journal of Regional Planning, Issue. 35, PP. 95-104.
3. Barati, J., (2019). Study of the regional convergence of tourism and the role of tourism infrastructure in Iran provinces. Quarterly scientific journal of Regional Planning, Issue. 35, PP. 1-12.
4. Dadvarkhani, F and Mohamadzadeh Larijani, F., (2012). Comparative analysis of shareholders' opinions on the effects of second home tourism on the physical aspects of rural areas, case study: Bandpey-e Sharqi District of Babol. Housing and rural environment. Vol, 31. Issue.140, PP.83-100.
5. Efat, Kh., Mahdavi hajilouei, M and Qaderi, E., (2017). The effect of second home tourism on rural economy Abarshiveh Rural District Damavand County. Quarterly Journal of space economy and rural development. Vol, 6. Issue.22, PP.1-16.
6. Elmberg, J., Poeyssae, H and Sjoeborg, k., (2004). Relationships between species number, lake size and resource diversity in assemblesay of breeding water fowl. J. Biogeogr, vol. 21 (1): 75-84.
7. Einali, J., (2014). Assessing the Role of Second Home Tourism in Diversifying the Rural Economy. Journal of Research and Rural Planning. Vol,21. Issue.45, PP. 97-107.
8. Ghaderi, E and Motahar, S.M., (2013). Investigating the motivating factor of tourists in choosing a destination, comparing domestic and foreign destinations, case study: Tehran. Journal of Urban Economics and Management. Issue.2, PP.15-29.
9. Hall, C.M and Page, S.J., (2001). Geography of Tourism and Recreation. Routledge
10. Jabari, I and Abdoli, Sh., (2019). Economic and tourism utilization of rivers in Kermanshah Province and its impact on aesthetic features. Geographical planning of space quarterly Journal. Issue.32, PP.71-88.
11. Kurechi, M., (2007). Restoring rice paddy wetland environments and the local sustainable society.
12. Khajeh Shahkoochi, A.R., Najafi Kani, A.A and Vesal, Z., (2014). Study of the Factors Affecting the Environmental Awareness of Villagers, Case Study: Jagharq Rural District of Binalud County. Journal of Research and Rural Planning. Vol.9, PP. 85-96.
13. Low, Ch., (2001). Urban tourism: selected case studies, urban tourism project working paper no 1, department of geography, university of salford.
14. Liu, J.C., Sheldon, P. J and Var, T., (1987). Resident Perceptions of The Environment Impacts of Tourism. Annals of Tourism Research. 14.
15. Motavalli Taher, N., Sahneh, B and Najafi Kani, A.A., (2018). Performance Analysis of Second Homes in Sustainable Development in Mountainous Villages: A Case Study of Chahardangeh District of Sari County. Village and Development. Vol 21. Issue.1, PP.133-159.
16. Najafi Kani, A.A and Arekhi, S., (2014). The role of Tourism in Rural Areas Development with Emphasis on Hydrotherapy (Case study: Larijan District in Amol Township). IJACS 261-267.
17. Najafi Kani, A.A., (2017). A Study Of Challenges And Opportunities For The Development Of Tourism In Coastal Villages: The Case Study Of Villages In Babolsar. ijese.pp. 1765-1776.
18. Najafi Kani, A.A., (2018). A Study of Challenges and Opportunities for the Development of Tourism in Coastal Villages: The Case Study of Villages in Babolsar. Geographical planning of space quarterly Journal. Issue.27, PP. 143-154.
19. Najafi Kani, A.A and Najafi, K., (2021). Rural tourism capacity measurement and its role in the spatial and economic development in mountain areas Case study: villages in the central district of Damavand township. Quarterly Journal of space economy and rural development. Issue.35, PP.69-90.
20. Pearce, D. G., (1989). Tourism and Regional Development in The European Community, Tourism Management.

21. Richards, G., (2000). Tourism and the world of culture and Heritage, Tourism Recreation Research, vol.25.
22. Safar Abadi, A and Ahmad Pour, A., (2019). Planning promenades around cities based on Health Tourism case study: Todruyeh Spa. Geographical planning of space quarterly Journal. Issue.31, PP. 227-243.
23. Sahebi, N., Pooramzan, E and Baset Qoreishi, M., (2018). Economic pathology of tourism development in rural areas of Langarud County. Quarterly Journal of space economy and rural development. Vol, 7. Issue.25, PP.225-241.
24. Shaterian, M., Montaseri, Z., Kiani, S and Gholami, Y., (2019). Rating of tourism development in Barzok villages of Kashan County. Quarterly Journal of space economy and rural development. Vol, 8. Issue.28, PP.95-114.
25. Soto, M.T.R and Clavé, S.A., (2017). Second Homes and Urban Landscape Patterns in Mediterranean Coastal Tourism Destinations, Land Use Policy, Vol. 68, pp. 117-132.
26. Statistical Centre of Iran., (2016). Detailed results of the general population and housing census, Golestan province, Gorgan County.
27. Taye, V. S and Sirakaya. E (2002). Residents Attitudes Toward Tourism Development, Annals of Tourism Research, vol.29.
28. Tosum, C ., (2001). Host Perception of Impact : A Comparative Tourism Study. Annals of Tourism Research, vol.29.
29. Vagner, J and Fialová, D., (2011). Impacts of Second Home Tourism on Shaping Regional Identity in the Regions with Significant Recreational Function, Book of Proceedings, Vol. 1, International Conference on Tourism & Management Studies, Algarve 2011, pp. 285-294.
30. Visser, G., (2004). Second Homes: Reflections on an Unexplored Phenomenon in South Africa, In C.M. Hall and Müller. D.K (Eds.), Tourism, Mobility and Second Homes Between Elite Landscape and Common Ground, Channel View Publication, Clevedon, pp. 196-214.
31. Zaheri, M., Aghayari Hir, M and Hosseinzade, A., (2019). Sustainability Leveling of Tourism Activities in Rural Areas in Tarom County. Quarterly Journal of space economy and rural development. Vol, 8. Issue.27, PP.119-136.

